

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.—
četrt leta . . . 2:50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 16. nov. 1917.

Opozorjamo na listnico upravištva v današnji številki.

Ne dadó miru!

Ko smo v 18. šte. svojega lista z dne 7. septembra t. l. zavrnili nestvarne in neutemeljene napade socialističnega »Napreja«, oziroma njegovega člankarja Frana Bja na našo organizacijo, smo izjavili proti koncu: »To so naše zadnje besede na bivše in na slične napade, ki morebiti še pridejo; zakaj s tistim, ki prime pri napadu za orožje potvorjene resnice, se ne maramo boriti! Laž sama ga zaduši!«

Mislili smo, da bo naš odgovor, ki je bil pisan stvarno in v obrambo resnice, zadostoval tudi »Napreju«, ki naj spričo naših pojasnil in dokazov neha z napadanjem in natolcevanjem, ker ga nismo nikoli niti izživili, niti mu kako drugače dali povoda za delo, ki so ga prej opravljali klerikalni listi. Na podlagi našega odgovora bi celo lahko popravil krivico, ki nam jo je storil; če pa že tega ni hotel napraviti, pa bi nam naj dal vsaj mir, kakor ga puščamo mi na miru! Toda motili smo se! Dober mesec po našem odgovoru se je zopet oglašil naš znanec Fran B. — glej »Naprej« z dne 11. oktobra t. l. št. 75. — ter je dodal zvrhani meri svojih prejšnjih zavijanj in neresnic toliko novih nedokazanih očitkov in namigavanj, da je dostojnosti in časti nemogoče — nanje molčati! To pa toliko manj, ker se je v 87. šte. z dne 25. oktobra t. l. tudi uredništvo »Napreja« samo postavilo v službo neresnice ter je s tem pokazalo, da se identifikuje z obrekovanjem gospoda Frana Bja.

Konstatujemo torej, da nas socialistični »Naprej« in njegov člankar Fran B. napadata brez vsakega povoda od naše strani; konstatujemo, da leté napadi v tej blaženi dobi splošnega pomirjenja doma-

ših političkih strasti in strankarskih bojev edino od socialistične strani na napredno slovensko učiteljstvo; konstatujemo naposled, da se tako Fran B. kakor uredništvo »Napreja« poslužujeta v tem boju proti nam orožja laži in zavijanj, kar je toliko bolj obžalovanja in obsodbe vredno, ker moramo v tej veliki dobi vsi Slovenci iskati pota, ki nas združujejo ali vsaj zblížujejo, da v slogi in bratstvu zberemo vse svoje moči v dobojevanju bodočnosti svojemu narodu! Konstatujemo, da je ta skupnost bila najprej nalomljena od »Naprejeve« strani, ne da bi mi dali v to najmanjši povod! Saj ne bomo imeli bodočnosti niti brez slovenskega delavstva, niti brez slovenskega naprednega učiteljstva! Iskreno moramo obžalovati, da je v tem premirju domačih bojev in v tej narodni slogi priletel prvi kamen na našo čast in na naš ugled iz glasila slovenskega socialističnega delavstva in je bilo najprej — in sicer brez povoda, kar vnovič poudarjamo! — obrizgano s strupom laži slovensko napredno učiteljstvo!

S to splošno ugotovitvijo tega žalostnega dejstva bi bilo to poglavje od naše strani lahko zaključeno. A užaljena stanovska čast nam narekuje protest proti taki borbi, ki hoče uničiti naš ugled in naše dobro ime, ki smo si ju pridobili v neverjetno težavnih razmerah, ko je bilo treba težkih bojev za vsako mrvico kruha in za vsako drobtino pravice! S kakim pravom tolče »Naprej« po nas in po vsem, kar je našega?! Saj vendar nismo rokovnjaški zaznamovanci, da bi smeli pljuvati na nas vsak, komur se to zazdi in nima drugega posla! — Kakor ima slovenski delavec svojo čast, tako jo ima tudi slovenski napredni učitelj! In če je mi ne jemljemo prvim, si mi svoje časti od njih glasila in od njegovega drznega obrekovalca tudi ne damo jemati! Po svojih najboljših močeh, po svoji najboljši vesti in vednosti smo delali vedno doslej za blaginjo svojega stanu in šolstva, naslonjeni na zaupanje svojih tovarišev in tovarišic, sedaj pa planje na nas izza »Naprejevega« hrbta domišljav človek s tako impertinenco, ki

prekaša bistveno in oblikovno še ono, ki nam je v letih najstrastnejših političkih bojev metala v lice — pariške apaše!

V zgodovini sedanjega skupnega dela za narodovo bodočnost je to dejstvo umazangreh, ki se ne da izbrisati in ne z besedo kvalificirati. Le čuvstvo zaničevanja ga primerno obsoja!

Po redu je »Napreju« nemogoče odgovarjati, ker je članek gospoda Frana Bja zmetan brez logičnih zvez in zaključkov, kakor so ga pač bruhale iz sebe razpaljena strast, osebno sovraštvo in splošno zaničevanje vsega, kar je našega! Nihče pred Franom Bjem se še ni pospel tako visoko, oziroma ni tako nizko padel, da bi očital našemu učiteljstvu njegove — plače! Moral je priti učitelj in nam povedati, da opravljamo to, »za kar ste plačani«. V vsej Avstriji smo čuli do tega trenutka le en glas, da učitelj za svoje delo ni plačan, da, čuli smo celo, da učitelj v primeri s svojo plačo preveč dela! Sedaj pa vstane glas v delavskem listu in očita slovenskemu učiteljstvu njegove plače! To je gotovo socialno in demokratsko!

V isti sapi, ko trdi gospod Fran B., da »so vsi naši očitki naperjeni v glavnem le — pozi in frazi Zaveze«, udarja v obraz vsemu učiteljstvu, piščo doslovno: »... česar nihče trdil ni, da bi namreč ne opravljali, za kar ste plačani, da ni učiteljstvo ustanovilo nekaj pevskih in drugih društev (na prste bi lahko naštel), kar je učiteljstvo v tem oziru storilo v zadnjih letih) ter da ni med učiteljstvom nekaj slabih pisateljev in boljših skladateljev...« V zadnjih letih? Ali morda v letih vojne? Kdo pa naj ustanavlja sedaj pevsko in »druga« društva? A da je vse to, kar je storilo v s e učiteljstvo pred vojno, le »nekaj«, in da je zadosti štetja na prste, to priznanje izreka učitelj vsem onim stotinam naših mož in žen, ki so žrvovali ves svoj izvensolski čas kulturnim, gospodarskim in dobrotnim društvom! Seveda; Fran B. stoji izven števila slabih pisateljev in boljših skladateljev — on se je svojevoljno po-

stavil v število sramotilcev našega stanu! Habeat sibi!

Naš list je častivrednemu gospodu Franu Bju na prvi strani »Napreja« komičen, na drugi strani zavožen. Značilno pa je, da je bil isti Fran B. še pred par meseci sotrudnik ravno istega komičnega in zaroženega lista! In tu je treba odkrite besede, da pridemo do izvora Bjeve togote in da spoznamo resnico njegove trditve, kako odbijamo sotrudnike. Fran B. nam je poslal pred meseci rokopis, ki ga pa uredniku ni kazalo objaviti iz vzrokov, kijih je navedel Bju v obširnem pismu. Ne vemo, če je kje na svetu list in urednik, ki bi se ne poslužil te pravice. Naš urednik je Bju pokazal pot, kako in kje se naj razgovarjajo o tem, o čemer je B. pisal. Imamo okrajna društva, upravni odbor in delegacijo Zaveze. Svoje stanovske in organizacijske zadeve takega značaja obravnavajmo najprej tam, a če končno na teh pristojnih mestih ne uspemo s svojimi nazori in zahtevami, potem magari udarimo v javnosti! B. se je temu vdal in je pozneje še pisal v komičen in zavožen list! Ali je o zadevi razpravljalo njegovo učit. društvo, nam ni znano. A upravni odbor Zaveze, ki je zboroval dne 10. septembra t. l. — sklican je bil že 23. julija! — ni dobil od nobene strani — torej tudi od Bja ne! — te zadeve v razpravo. B. se je torej izognil poti organiziranega učitelja ter je zamahnil po vsem stanu in po vsej organizaciji z javno in lažljivo besedo, čim mu je odprla »Naprejeve« prostore gospa urednica! Njemu torej, če sodimo po tem postopanju, ni bilo do stvari same, ampak on je hotel govoriti javno, da se lahko udari ob prsi, češ, tako se s kolom pobija slovenske učitelje in njih delo! Habeat sibi!

Razume se, da B. pogreva vse tiste nedokazane trditve, ki jih je nagromadil že v prejšnjem članku in ki smo jih mi že ovrgli v 18. šte. Naj zadošča le nekaj citatov, ki na eni strani dokazujejo člankarjevo zagrizenost, na drugi strani pa izpričujejo njegovo zmedenost, ki si hoče z njo pomagati iz zadrege: »... odkar ste se javno obesili na škrice slov. liberal-

LISTEK

Pokojnemu Widru v spomin.

Ljubljanski učitelj tovariš Fran Skulj je dobil od g. nadporočnika Iva Tomca, voditelja tobačne tvornice v Podgorici v Črni gori, pismo z dne 15. septembra t. l., ki govori o bolezni, smrti in pogrebu pokojnega tovariša Karla Widra. Zanimivo pismo se glasi tako:

Velecenjeni gospod!

Rade volje se odzivam Vaši prošnji, da Vam na kratko poročam o bolezni in smrti blagega tovariša praporščaka Widra.

Bival je primeroma le malo časa med nami. Došel je tu sem cvetočega lica, poln življenjske sile in idealov, in nihče bi mu ne prisojal, da nas namerava tako rano in na tako tragičen način za vedno zapustiti. Podjeten skozinskož se ni plašil nobenih težav ter je pogumno kakor kak mladenič zrl v bodočnost, ne sluteč, da ga baš v Črni gori dočakuje bela smrt. Kake štiri tedne pred svojo smrtjo je bil pre-

stavljen iz Podgorice kot etapni štacijski poveljnik v Plavnico, približno 20 km od Podgorice oddaljeno, popolnoma osamljeno gnezdo, polno malarije. Ko sem ga opozoril na to nevarnost, ki se je v teh tropičnih krajih pač ne more podcenjevati, tedaj bi mu morali zreti v njegove neustrašene oči! Ni se najmanj plašil pred ničemer ter bi šel rade volje tudi v Plavnico, da ni med tem časom obolet.

Ves čas svojega bivanja med nami je imel težave s trebušno boleznijo, menda katarjem. Trikrat je ostal doma v postelji po ves teden. Ko je le videl, da brez zdravniške pomoči ne gre tako dalje, se je na zdravnikov nasvet preselil dne 21. avgusta v bolnico, kjer je imel vsaj točno postrežbo in hrano, ki mu jo je zdravnik predpisal. »Desyntherieartige Erscheinungen« je bila prvotna označba njegove bolezni, tedaj je bila na mestu le stroga dieta. Zdravnik je napel takoj vse svoje moči, da bi mu zaustavil proliv, toda ni bilo mogoče. Koliko je pokojnik potrpeč, tega ni povedal, pač pa si vsakdo lahko misli, ko je moral vsak dan najmanj po 15-krat opravljati svojo potrebo. Da to človeka počeno oslabi, je umljivo. In vse bi še šlo če bi količkaj hrane ostalo v njem. Zaman je bil vsak napor sestre bolniške postrežnice — bolnik je hiral vsak dan

bolj, dokler mu niso moči popolnoma opešale. Postal je apatičen napram vsemu, zrl topo predse ter v svoji onemoglosti prebil ves ta čas v polnu. Prihajali smo k njemu redno na obisk, kramljajoč o tem in onem. Poslednje dneve tudi ni več mogel govoriti; bil je takorekoč izsušen ter je le poslušal prigovarjanja in pritrjeval oziroma odkimal val z roko. Bolezen se je toliko poslabšala, da se mu je hrana vračala skozi nos, vsekakor znanenje, da je organizem že ustavil svoje delovanje. Dne 4. septembra se mu je proliv ustavil, in zaužil je tekom dneva pol litra mlieka. Bil sem popolnoma prepričan, da je krizo preštel in da se mu bo zdravje počasi vračalo, dasi je zdravnik zatrjeval, da ni nobene rešitve več zanj. In v resnici je nastopil 6. september — poslednji dan njegovega življenja. Oslabel skozinskož, je bil še dopoldan popolnoma pri zavesti. Popoldan je nastopila agonija, ki ga je iz nje rešila 10 minut pred 5. uro neizprosna smrt.

Kar se značaja bolezni tiče, ni bil zdravnik popolnoma na jasnem. Kakor sem posnel iz njegovih pojasnil, je bila to driska, toda kronična in v zvezi z različnimi abscesi v črevesu. Kakor se je tudi kasneje prepričal, je bilo črevesje mestoma že pregnilo. Vsekakor komplicirana

bolezen, ki je bila nje prognoza otežkočena že zaradi tega, ker nima tukajšnja bolnica na razpolago Röntgenovega aparata — torej jako kritična bolezen, ki ima vobče le malo upanja na izboljšanje.

Vzlic temu pa je bolnik vse mirno prenašal ter ves čas upal, da zopet okreva ter se vrne v to svrhu v zaledje monarhije. V tem bo tičal tudi vzrok, da svoje rodovine ni nič obvestil o tem, da biva v bolnici. Tudi mi nismo smeli pisati o tem, kakor nam je naročil. Šele, ko sem uvidel, da gre proti koncu, sem sestavil brzojav na Vas.

Poslednji dan se je spravil z Gospodom. Govoril je bolj malo, ker ni mogel; nastopila je namreč že ohromelost. Prečital sem pismo njegove gospe zaradi pooblastila za občni zbor. Rekel mi je, da je še čas za to. Ko sem ga pa opozoril, da je že 6., občni zbor »Učit. tiskarne« se pa vrši 10., je energično odgovoril: »Tedaj pa le hitro, da se ne zamudi!« Bil sem v resnici ginjen, kako se je zavzel za to zadevo. Toda kdo bi ga motil v zadnjih trenutkih s takimi posvetnostmi! Potem mi je sporočil pozdrav svoji soprogi in deci — zadnji pozdrav v življenju — akoravno še ni siromak slutil, da smrt čaka takorekoč že pred durmi nanj. Več ni govoril zabranila mu je nezavest.

cev... Tako pa ste bili in ste privesek liberalne stranke... Politična strast in njena posledica persekucija... je greh, ki leži tudi na vaši vesti. Danes bi že radi tajili svoje častne člane, znabiti celo dejstvo, da ste iz politične strasti iztirali iz svoje srede tovariše, ki so šli in postali vaši nasprotniki... Ne zavidamo Ganglu, da je tedaj s svojim govorom o § 1. drž. šol. zakona »dosegel vrhunec svoje govorniške slave«, a doslednosti in kulturne orientacije je bilo v takratnem ravnanju tako malo, kakor v svetopisemskih ocirkih, ki so posledje dokazovali po »Učit. Tov.« vaše krščanstvo in tako malo, kakor je to danes, ko trdite, da zopet delujete v svobodomiselnem duhu... Tako navija gospod Fran B. logiko na natezalnico, in ne dvomimo, da niti sami ne ve, kaj je hotel povedati. Mi da smo tirali svoje tovariše iz svoje srede? Če je nas preganjala politična strast močnejših, je to greh, ki teži našo vest! Ker smo javno izrekli, da nismo kot stanovska organizacija del nobene politične stranke, zato visimo na škricih slov. liberalcev! Ker smo dokazali nasprotnikom, da delujemo proti naukom svoje vere, zato ni bilo v našem ravnanju ne doslednosti, ne kulturne orientacije! In tako dalje! Blagor mu, kdor razume tako logiko!

Nadalje: Velika kulturna vprašanja, ideja demokratizma, kulturni boj, versko vprašanje, problem socializma, socialne politike in komunalne politike — vse to leti Franu Bju sedaj iz enega rokava, češ, da smo stali mi popolnoma brezbržno ob vseh teh važnih poglavjih, in sicer »zaradi popolne lastne desorientiranosti in nezmožnosti«. Res je, da se ne moremo ponasati s tako vsestransko splošno in posebno izobrazbo vseh teh modernih vprašanj, kakor more to storiti gospod Fran B.; res pa je tudi, da je krivda na njegovi strani, ker ni pisal o teh vprašanjih in seznanjal z njimi učiteljstva, ako mu je bilo od tega, da bi deloval kot zaveden in temeljito izobražen organizovan učitelj v blagor svojih tovarišev! Zdi se nam, da je namenoma molčal, ko mu je bila dana prilika govoriti, samo da lahko o pripravnem času udari po nas! Mogoče, da njegovo znanje ne sega globoko pod navedene naslove, resnica pa je, da se mi nismo izognili nobenemu teh vprašanj, kadar so sodobne razmere pokazale priložnost, kako se vse šolstva se tikajoče zadeve izpletajo in prelivajo iz mogočnega kompleksa modernih ved, iščoč v njih preobilim vprašanjem vzročnosti in rešitve, delu smotra in namenom sredstev. Tako smo storili to še letos v 15. št. s člankom »Perspektiva bodočnosti«.

Večje zahteve od skromnega lista so skoro nemogoče, saj se bavijo s takimi vprašanji specialisti in obsejajo njih dela in razprave celo literaturo. Toliče univerzalnosti bi ne smeli zahtevati od našega lista niti tedaj, če bi ga pisal in urejal sam gospod Fran B. Soditi je lahko, delati je težje, a obsojati je opravičen oni, ki je sam sodeloval, pa je bil namenoma in iz vzrokov individualnega egoizma oviran na delu! Tega pa gospod Fran B. ne more trditi z ozirom na lastno osebo.

»Širokoustni zaslugarji« pa imamo še ta greh, da smo govorili o podržavljenju šolstva in o avtonomnem šolstvu. Zato pa naj učiteljstvo »desorganizirano in desorientirano sledi vaši pozi in frazi!« Zgoraj hoče čestiti gospod Fran B., naj orientirano učiteljstvo, in ker smo govorili o takem in takem šolstvu, zato nismo sto-

Prejeli smo naslednji dan — že po pogrebu — brzojavko njegove gospe, prepozno seveda, da bi se mogli ozirati na željo glede prevoza. Mislim, da je prevoz sedaj sploh zabranjen, tu pa itak nimamo predpisanih krst itd.

Pogrebni izprevod je bil veličasten in upam, da bom mogel postreči s slikami. Doslej imam samo eno, ki jo prilagam. Druge pridejo. Olepšan voz, krasen veneec na krsti, ki sem ga dal napraviti na svojem vrtu in ga položil v imenu častniškega zbora, osobito pa rojakov pokojnikov; vojaška godba iz Cetinja, pjevačko društvo »Branko« v Podgorici, množica udeležencev — vse to je poveljevalo žalostno slavo na poslednjem potu pokojnikovem. Oči vseh so bile rosne. Na pokopališču (vojaškem) zadnji pozdrav s strelom, nato zasipavanje — in dragega tovariša ni bilo več med nami!

Kakršen v življenju — tak v smrti! Vdano je prenašal vse težave. Bog daj tudi prizadeti rodovini potrebne moči, da prenese ta težki udarec!...

Tako pismo. Kakor smo že javili, je kmalu po Widrovi smrti umrla tudi njegova soproga. Ostala sta v otroški dobi sin in hči brez očeta in matere — ubogi siroti! Tudi v tej strašni dobi umiranja je malo tako tragičnih slučajev.

rili svoje dolžnosti! Kdo naj torej Franu Bju ustreže? Do orientiranosti pridemo vendar na ta način, da čujemo različna mnenja in pridemo končno do zaključkov, ki jih sprejme večina. V našem primeru je temeljna zahteva reforma šolstva; kako jo izvedemo, to nam kaže dejanski položaj, ki moramo z njim računati, če hočemo priti do realne rešitve na splošno korist. Tako delajo pametni ljudje. Socialno-demokratski poslanec dr. Renner je bil n. pr. zagovornik personalne avtonomije, a nemška socialna demokracija je na svojem strankarskem shodu na Dunaju sprejela Rennerjevo resolucijo, ki zahteva avtonomijo narodov z neoporečno pravico vsakega naroda do samoodločbe (t. j. preosnova Avstrije v narodnostno zvezno državo). »Širokoustni zaslugarji« so tudi tu prav ravnali in pravilno sklepali. Na temelju avtonomije so prišli do sedanjih zahtev, kakor hočemo mi na temelju reforme šolstva do avtonomije šolstva.

»Škodljive coklje, pozerji in frazerji... spomnite se n. pr. le malenkostnega duha, s katerim ste hoteli preprečiti štajerskemu slov. učiteljstvu ustanovitev njihove gospodarske in kreditne zadruge«. Tako nam kliče gospod Fran B. Mož je tudi tukaj v zmoti! Mi smo bili (in smo še danes) za centralizacijo materialnih sil slovenskega učiteljstva, ker je naša gmočna moč gotovo večja, ako je zbrana skupaj, nego pa deljena. Vinarjev nam ne kaže razstavljati na kupčke. Tudi večji denarni zavodi — nego sta naša dva — so že izvedli fusije, ker se da uspešneje delati z večjimi razpoložljivimi denarnimi sredstvi, nego pa z razkropljenimi drobci. V tem izkušnem gospodarskem nazoru ni nobene coklje, poze in fraze, ampak ga potrja v njega utemeljenosti praktično življenje. Razmotrivali smo to vprašanje brez vsake sovražnosti na vse strani, poravnali nesoglasja, ki so ob vsakem takem vprašanju neizogibna, ter smo naposled želeli dobro srečo gospodarskemu podjetju štajerskih tovarišev. Oba zavoda delujeta mirno naprej, a priti je moral učitelj Fran B., da je začel razpihovati ogenj tam, kjer ga nič ne peče in nič ne briga.

Celo naši »karakteristični banketi« so mu običali v želodec! Res je, veselili smo se tudi banketov, recte skupnih kosil, ki so jih prirejali krajevni odbori ob vsaki glavni skupščini Zaveze. To je bilo treba že iz praktičnih ozirov, ker ni po manjših krajih (n. pr. Novo mesto, Kranj, Šoštanj) lahko brez napovedi preskrbeti kosila za par sto ljudi, drugod pa (n. pr. Celje, Maribor) jih slovenski učitelji še ne bi dobili. Zato so krajevni odbori prirejali bankete. In za majhne denarje smo imeli izvrstna kosila. Govorili smo, peli, sklepali prijateljstva, obnavljali spomine itd. Vedno in povsod je bilo lepo ob takih prilikah! Pomislimo le na naravnost imenitno kosilo, ki so nam ga napravile in servirale naše vrle kolegije ob 25letnici Zaveze v hotelu Tivoli v Ljubljani! Ker smo vsi, kolikor nas danes gara doma v civilni službi, več ali manj izstradani, zato si res že želimo takega takega izbornega banketa. Z dovoljenjem, gospod Fran B., če se sme tudi slovenski učitelj zopet enkrat počenost najesti! No, ampak tu prihaja poza in fraza »demokrata« Bja naravnost smešna in otročja! Habeat sibi!

In ravno take so njegove grožnje, izrečene na treh mestih njegove filipike! Prvič: Račun o hiševanju — sodba in obsodba! Drugič: Tudi o Učit. tiskarni, Učit. konviku, Narodni šoli itd. bo še govor in »vsak bo še prejel, kar je zaslužil«. In tretjič: Glede servilizma in pehanja za priznanji — »ob svojem času odgovora ne ostanemo dolžni!« Tako je prav: ob svojem času in na pristojnem mestu! Ali smo kradi, ali zapravljali denar? Ali smo denuncirali in ovajali? Ali smo se kako drugače pregrešili? Le podla duša more tako namigavati, češ, kjer so sami osli in ignoranti, tam je tudi lahko kak lump in defraudant vmes!

Zato pa počakajmo, da si pogledamo iz oči v oči, ker na tolecevalcema poguma, da bi prišel z imenina dan, kakor je bil pozvan!

Glede servilizma in pehanja za odlikovanji pa lahko sami kaj več pozitivnega povemo! Res je: Dobili smo odlikovanja. In sicer: hišne preiskave, policijsko nadzorstvo, oblastveno ustavljeno delovanje, disciplinarne preiskave, kazensko tiranje v vojaško službo, uradne denunciacije, službena premeščanja, materialne škode, uničena rodovinska sreča, duševne muke in preiskovalni zapor! To so bila naša odlikovanja, ki se z njimi še častivredni gospod Fran B. ne more ponasati! Še vislice, kaj ne?!

Pretrpeli smo vse, kar nam je težkega in hudega nalagal ta strašni čas, to-

da ostali smo zvesti v delu in kolegialnosti, služeč v najtežjih in najhujših razmerah, ki si jih moremo misliti, naši skupnosti in bodočnosti naroda!

»Domače ognjišče« je res ustavila naša tiskarna, ki ga je izdajala in zalagala. Zakaj, to ve ona. A »Domače ognjišče« zopet pride, toda Franu Bju ga ne bo več treba »vleči in blata«. In tako pride še marsikaj drugega! Tudi spoznanje pride, da so vse naše ustanove socialne narave, dvigane in pospeševane od demokratskega duha, kar bi bilo nemogoče, če bi mi sami ne bili prepojeni s takim duhom. Če se to spoznanje dotakne tudi Franu Bja in uredništva »Napreja«, ne moremo vedeti. A stan, šola in narod, ki smo zanje in zaradi njih, naš sodijsko naše delo po resnici in pravici! Odslej naprej nečemo drugačnih priznanj in drugega plačila, kakor niti ne mislimo, da je delo slovenske demokracije pobijanje slovenskega naprednega učiteljstva in njegove organizacije. Sicer pa bodo tiste, ki se jim vsiljujejo v svrhu doseganja svojih prepotentnih in nečastnih namenov, sami spoznali in po tem uravnali svoje postopanje! Pa to je njihova zadeva!

V stvari sami je objavil »Naprej« v svoji 87. številki dne 25. oktobra t. l. dva popravka od poklicanih in po gospodu Franu Bju neosnovano napadenih strani. Obenem razsvetljuje oba popravka »resnicoljubnost« člankarja samega in njegovega informatorja.

Prvi popravek se glasi:

Opiraje se na § 19. tisk. zak., zahtevamo, da priobčite v prih. številki lista »Napreja« na istem mestu in z istimi črkami glede trditve o Učiteljski tiskarni v Ljubljani, r. z. z. o. z., v članku »Učiteljstvo in vojna« III., ki je bil priobčen v »Napreju« dne 11. oktobra 1917, št. 75, sledeči popravek: 1. Ni res, da bi bili izročili »Učiteljsko tiskarno«, r. z. z. o. z., najkompromitiranejšim liberalcem, t. zv. mladim, res pa je, da ima »Učiteljsko tiskarno« v Ljubljani prejškoslov v svoji lasti in gospodari v njej edino le napredno učiteljstvo, in se to stanje po sedaj veljavnih izpremenjenih pravilih nikdar izpremeniti ne more. 2. Ni res, da bi naredili zahrbtni atentat na tovariše-zadružnike, ki trpe in umirajo v streških jarkih, ter da niso mogli preprečiti tega usodepolnega koraka, res pa je, da je bil občni zbor po veljavnih pravilih pravilno sklican, se je pravilno vršil in je smel zadružnike, ki se niso osebno udeležili občnega zbora, zastopati drug zadružnik na podlagi zakonito izdelanega pismenega pooblastila. — Upravni svet »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

K temu popravku dostavljamo, da je od 59 zadružnikov samo 6 vojakov, med temi tudi »Naprejev« člankar, ki pa je bil na občnem zboru zastopan s pooblastilom. Ta »atentat« na svojo tiskarno smo napravili samo zategadelj, da damo temu svojemu gospodarskemu zavodu za vsak slučaj razširjen temelj in potemtakem možnost lepšega in hitrejšega razvoja v bodočnosti. Vodili so zadružnike pri tem delu zgolj gospodarski oziroma brez vsakega pogleda na to ali ono politično stran in stranko, kar je bilo na občnem zboru izrečeno povedano in temeljito pojasnjeno. S to pametno gospodarsko preuredbo so se strinjali tudi zadružniki, ki imajo v vodstvu in upravi gospodarskih podjetij bogate izkušnje, ki so torej sodili in sklepali po pameti, ne pa po trmi in strasti. Prepričani smo, da bi se izmed 6 zadružnikov-vojakov, ako bi bili na občnem zboru, vsaj 5 izrekli za tako izpremembo pravi, saj se je celo eden od obeh opozicionalcev udeleževal podrobne razprave ter se je tako sam udeležil občnega »atentata«.

Drugi popravek pa se glasi:

Opiraje se na § 19. tisk. zak. zahtevamo, da priobčite v prihodnji številki lista »Napreja« na istem mestu in z istimi črkami glede trditve o neki skupščini »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« v članku »Učiteljstvo in vojna« III., ki je bil priobčen v »Napreju« dne 11. oktobra 1917, št. 75, sledeči popravek:

Ni res, da bi bila še pod sedanjim vodstvom poslala skupščina »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« pozdravni telegram na shod praških svobodomiselnih, res pa je, da nobena skupščina »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« ni poslala nikdar ne pod sedanjim ne pod prejšnjim vodstvom pozdravnega telegrama na shod praških svobodomiselnih.

Ni res, da bi bila »Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« kdaj proglasila list »Dan« za svoje glasilo in v pregled vanj učiteljsko organizacijo, res pa je, da Zaveza ni imela z listom »Dan« nikakršnega stika, kar je vodstvo Zaveze

v javnih svojih razglasih često poudarjalo. —

Ni res, da je »Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« hotela iz ideje za skupno delo ustvariti pozo in frazo, in ker so to druge organizacije instinktivno čutile, se je ideja ponesrečila v naše veliko veselje, res pa je, da Zaveza ni mogla sedaj uresničiti lepe ideje, ker je večina k skupnemu delu povabljenih organizacij odrekla svoje sodelovanje z razlogom, da ni čas sedaj primeren za to, kar je Zaveza z velikim obžalovanjem vzela na znanje. Ni res, da bi Zaveza ne bila imela pojma o ideji za skupno delo in ne vedela, zakaj gre; res pa je, da je prav dobro vedela, zakaj gre, ker ima vodstvo Zaveze sestavljen vzpored in natančen načrt za tako delo. — Vodstvo Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. — Predsednik: L. Jelenc, s. r. Tajnik: Vilibald Rus, s. r.

K tema dvema popravkoma, ki sta skozinsko stvarna, dostavlja uredništvo »Napreja« te-le drzne besede:

Z »Ni res« se »popravi« lahko tudi dejstvo, da se suče zemlja okolo solca in zato bo vsak lahko precenil vrednost tega popravljanja, ki izvira iz zlobe in iz sovraštva do socialne demokracije. Kajti s temi popravki ni stvarno ovržena niti ena trditev iz članka »Učiteljstvo in vojna«. Gospodje od »Zaveze« nastopijo lahko proti nam tudi še drugo pot, če se jim zdi, da nimajo še dovolj zadoščenja s temi »popravki«.

In sedaj premislite to logiko: Učiteljska tiskarna in Zaveza ugotavljata dejstva in pribijata neresnične trditve, torej le branita svojo čast in svoj ugled, kar sta bila dolžna storiti z ozirom na določbe svojih pravil in z ozirom na interese svojih članov, in sedaj prihaja »Naprejevo« uredništvo pa pravi, da izvira to popravljanje iz zlobe in iz sovraštva do — socialne demokracije! Ta trditev je smešna in neumna. Skodujejo pač ugledu in resnobi socialne demokracije njeni lastni ljudje, ako se bojujejo z lažjo in zavijani proti naprednemu slovenskemu učiteljstvu! Ako nimajo ti ljudje poguma, da bi priznali zmoto, popravili krivico in vsaj mir dali našemu poštenemu in resnemu delovanju, naj vsaj ne skrunijo naše časti in našega dobrega imena! Druge poti ne kaže nastopati proti ljudem odurne domišljavosti in zakrknjenega naltolcevanja, nego da gremo mimo in preko njih na dnevni red!

V ostalem veljajo od prve do zadnje besede vsa naša izvajanja, objavljena dne 7. septembra t. l. v našem listu! Tako tudi besede, povedane na ime vsakemu, ki govori ali piše neresnico na naš naslov: Laž sama ga zaduši!

Vojna.

VIKTOR SOSIČ.

Dne 24. oktobra t. l. je umrl v Trstu tovariš Viktor Sosič, mestni učitelj na Opčinah in tamkajšnji rojak. V vojni službi je bil 18 mesecev ter se je vrnil v svoj ljubljenski domači kraj in na mesto svojega uspešnega učiteljskega delovanja že ves bolan. A tukaj je zadela blagega in splošno priljubljenega pokojnika trda usoda nesrečnih Opencev, zakaj tudi on — kakor tudi je bil bolan — je moral bežati pred sovražnimi granatami iz rojstvene vasi in iz kraja, kjer je navdušeno izvrševal svoj izvišeni poklic. Sedaj je šel za svojim bratom dr. Andrejem Sosičem, ki je padel junaške smrti na srbskem bojišču. Legel je v grob v cvetju življenja, star komaj 26 let. Pokojni tovariš Sosič je bil plemenita duša, zvest kolega, ljubezniv družabnik, izvrsten učitelj in navdušen pevec. Tisočero upov se je obletalo okrog njegovega življenja — sedaj so vsi uničeni! Strašna je žetev smrti v naših vrstah! Po njem žaluje vsi, ki so ga poznali. Ostavil je vdovo Justino iz ugledne rodovine Vremčeve ter otročiča Viktorja in Darinko. Naše iskreno sožalje vsem!

Bodi dragemu tovarišu ohranjen v naših žalostnih dušah ne minljiv spomin!

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Denarni uspeh dneva žepnih robcev na slovenskih šolah v Trstu: Ljudska in meščanska šola CMD. pri Sv. Jakobu 763 K 35 v.; dekliška šola pri Sv. Jakobu 153 K 36 v.; ljudska šola na Acquedottu 209 K 60 v.; druge slovenske mestne ljudske šole 157 K 78 v.; Emil Pakiž, voditelj